

Юлія Зоря
Наталія Степанова

Медіаальбом для наймолодших

SOFT SKILLS

**ДЛЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ:
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ,
КОМУНІКАЦІЯ
ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ**

Ю.М. Зоря, Н.М. Степанова

SOFT SKILLS ДЛ РОЗВИТКУ ДИТИНИ: ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, КОМУНІКАЦІЯ ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

Медіаальбом для наймолодших

м. Київ
2021

Soft skills для розвитку дитини: емоційний інтелект, комунікація та медіаграмотність. Медіаальбом для наймолодших / Ю.М. Зоря, Н. М. Степанова/ За редакцією О. В. Волошенюк. Ілюст. А. О. Павленко — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. — 42 с.
ISBN 978-617-7370-31-3

Медіаальбом «Soft skills» для розвитку дитини» — це збірка вправ і методичних засобів для розвитку «м'яких навичок» наших наймолодших, дітей дошкільного віку (3–4 р.) Матеріал дібраний для таких «м'яких навичок» як емоційний інтелект, вміння комунікувати та медіаграмотність.

Медіаальбом розраховано також на вихователів/льок і методистів/ок закладів дошкільної освіти, які прагнуть урізноманітнити свої заняття, розвиваючи критичне мислення, та на батьків.

Виготовлення цього посібника стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.

Зміст

До колег!	4
Частина 1. Розвиваємо емоційний інтелект	6
Вправа 1. Дай ім'я емоції.....	10
Вправа 2. Мозаїка емоцій	11
Вправа 3. Який колір кращий	12
Вправа 4. Сила посмішки	13
Вправа 5. Посадимо й виростимо Радість	14
Вправа 6. Проженемо Страх!	17
Батьківський урок 1. Емоційний тиждень	19
Частина 2. Розвиваємо комунікативні вміння.	20
Вправа 7. Сила чарівного слова.....	21
Вправа 8. Моя допомога Марійці	23
Вправа 9. Закінчи казку.....	24
Вправа 10. Про білочку Кікі	26
Вправа 11. Новина тижня	28
Вправа 12. Розмова по телефону.....	30
Батьківський урок 2. Найчарівніше слово співпраці.....	31
Частина 3. Розвиваємо медіаграмотність дошкільнят.	32
Вправа 13. Медіадерево	34
Вправа 14. Це є правда!	35
Вправа 15. Листоноша	36
Вправа 16. Цікава книжка.....	37
Вправа 17. Жива фотографія	38
Рекомендована література та джерела	39
Про авторок.	40

До колег!

Шановні колеги!

Ця збірка покликана продовжити серію видань Академії української преси для дошкільних закладів освіти, започатковану в 2020 році.

Сам термін «soft skills» або «м'які навички» ввійшов до української педагогіки не так давно, хоча суть цих вмінь нам відома достатньо вже довгий час. Відмітимо, вітчизняні педагоги, а особливо ті, хто працює із наймолодшими, починають їх розвивати у дітей середнього й старшого дошкільного віку. Для прикладу, згадаймо мультиплікаційний фільм середини 80-х років минулого століття «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» (1984). Головний герой Петрик є лідером у групі однолітків, але яким? Спочатку він був неслухняним, у його діях прослідковувалися спонтанність, невідповідальність за вчинки, а після певних подій — все змінилося. Й Петрик для багатьох поколінь стає прикладом: як із неслухняного, невідповідального хлопчика можна стати зразком для інших. Таким чином, до «м'яких навичок» відносять навички соціалізації, лідерства, роботи в групі, критичне мислення тощо.

За дослідженнями менеджерів, які працюють у сфері професійного зросту людини, на сьогодні «м'які навички» є надзвичайно важливими для кожного з нас, не залежно від професії чи сфери зайнятості. Це вміння, які можуть впливати на поведінку людини, вчать кожного бути соціально контактним, відповідальним, керувати часом, креативним.

Як підтверджують психологічні дослідження в сфері особистісного становлення, діти дошкільного віку переживають кілька вікових криз, які можуть зміщуватися в часі чи різнитися в проявах.

Саме тому дуже важливим завданням, яке виступає перед педагогами закладів дошкільної освіти, є розвиток в дітей 3–4 років «м'яких навичок». Очікуваний результат від розвитку таких умінь очевидний: це не стільки обізнаність дитини в тій чи іншій ситуації, скільки розвиток вмінь гнучко орієнтуватися в них, адекватно сприймати те, що відбувається навколо, розуміння, а головне, визнання власних помилок, реалізація та вдосконалення своїх природніх можливостей. Таким чином, дитина простіше й легше буде знайомитися із багатогранним світом дорослих, де з часом, займе власне місце.

Особливість цієї збірки полягає в тому, що матеріал підібраний для розвитку таких «м'яких навичок» як емоційний інтелект, вміння комунікувати та медіа-

грамотність. Звичайно, розвиток цих умінь тісно переплітається із соціально важливими життєвими навичками та критичним мисленням. На ваш розсуд ми підготували 18 вправ, які можна використовувати як основу для індивідуального заняття, так і в ході комплексного виховного заходу для роботи із дітками різних вікових груп. Це можуть бути заняття як для середнього дошкільного віку, так і для старшого. Все залежатиме від рівня обізнаності самих малят та освітніх завдань, які ставитиме вихователька / вихователь для формування та розвитку їх компетентностей.

Філософія розвитку «м'яких навичок» залишається такою, як і при проведенні занять для розвитку критичного мислення — у всіх вправах основним методом має виступати гра, а допоміжними — морально-психологічні етюди, спостереження, бесіди, обговорення проблемних ситуацій та ін. Ми знову звертаємо увагу, що окремих занять для розвитку «м'яких навичок» можна не планувати, а використовувати запропоновані матеріали, як допоміжні, при вивченні різних освітньо-змістових напрямів.

Особливістю цієї збірки є те, що автори вирішили звернутися й до батьків та вмістили кілька занять, які назвали «Батьківськими уроками». Ми підтримуємо лінію співпраці між батьками та освітнім дошкільним закладом і саме тому вважаємо за необхідне, щоб до розвитку «м'яких навичок» наших дітей долучилися всі виховні інститути: від сім'ї й родини до освітнього закладу та громадських інституцій. У багатьох наукових педагогічних школах сповідується принцип «повторення», саме тому ми вважаємо, що все, чому навчаються наші діти, має кілька разів у різних варіаціях повторюватися й закріплюватися.

Для зручності в користуванні матеріалами збірки ми пропонуємо звертати увагу на умовні позначки-маркери:

– поміркуйте, запитання для бесіди;

– методичні зауваги.

Ми щиро сподіваємося, що наша праця й ваші старання дадуть чудовий результат, і ми зуміємо, як говорив відомий німецький філософ Артур Шопенгауер, «у кожній дитині побачити генія».

Частина 1.

Розвиваємо емоційний інтелект

Нещодавно в педагогіці з'явилося таке поняття як емоційний інтелект (EQ). Цю навичку можна віднести до «soft skills», адже над її розвитком людина працює протягом всього життя.

Розуміння власних емоцій та емоцій інших людей — це ключовий момент у побудові гармонійних відносин у групі, сім'ї, а з часом — у роботі або особистих стосунках.

Емоційний інтелект не може існувати сам по собі. Про його високий рівень розвитку свідчать мотивація людини в різних видах діяльності, вміння контролювати власні емоції, навіть у складних моментах, вміння «зчитувати» емоції інших, реагуючи на них (емпатія) тощо.

Емоційний світ дитини — один із найважливіших вимірів, у якому вона живе. Разом із фізичним та розумовим станами вони складають основу її буття.

Від народження, емоційний стан дитини змінюється, емоції стають більш контрольованими й передбачуваними.

Надзвичайно важливо розвивати емоційний стан дитини, починаючи із наймолодшого віку, адже її соціалізація, контакти із оточуючим світом постійно збагачуються новими взаємозв'язками й впливами.

Розвиток емоційного інтелекту в дітей старшого дошкільного віку дозволить навчитися їм «керувати» своїми емоціями. Їхня поведінка буде позбавлена імпульсивності, зменшаться (або взагалі зникнуть) агресивні настрої, тривожність. Малята вчитимуться емпатії, тобто будуть уважними й чутливими до емоційних станів співрозмовників, однолітків, дорослих рідних та дорослих чужих.

Що ми маємо знати про емоції та почуття?

Емоції — це психічні стани чи процеси в людини, які проявляються у відповідних реакціях на зовнішні та внутрішні подразники. Вони можуть бути у вигляді задоволення або незадоволення, радості, страху, гніву тощо. В емоціях виявляється позитивне або негативне ставлення людини до навколишнього світу.

Є емоції, які переживаються усіма людьми, незалежно від їх віку, виховання, соціального стану, культури, країни проживання. Їх називають базовими. Як приклад, це можуть бути прості емоції, в яких вже не можна виділити складові частини. Наприклад, ніжність, радість, страх, сум та ін. Їх називають елементарними.

Проте різні складні життєві обставини дають нам відчутти складні емоції, наприклад, образу (суміш із засмучення, розчарування й злості), зловтіху (злість і задоволення) чи провину (страх, сором, гнів і горе).

Як правило, наші емоції можна «прочитати» на обличчі. Ми сміємося від задоволення, але можемо й плакати від суму чи горя; від здивування — морщимо лоб чи примружуємо очі; від сорому чи гніву — червоніємо та ін.

Наші емоції формують почуття. Це специфічні людські, узагальнені переживання, ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції — радість, любов, гордість або сум, гнів, сором тощо. Почуття відображають нашу оцінку соціальних відносин, відносин між людьми.

У свою чергу почуття можуть бути розділені на нижчі (задоволення / не задоволення природніх людських потреб) та вищі (пов'язані із задоволенням чи ні суспільних потреб). Із розвитком людини її почуття теж розвиваються. Тут варто відмітити, що одні з них дійсно можуть прогресувати, а інші — ні, все залежить від духовного становлення людини. Наприклад, від духовно-морального виховання дитини залежить наскільки глибоко в неї будуть закладені цеглинки почуття відданості, поваги, відповідальності, турботи тощо.

Психологи стверджують, що одна й та ж емоція в кожній людині матиме своє «зabarвлення». Ми все ж таки приведемо у приклад невеликий словник найвідоміших емоцій, які, на нашу думку, є найрозповсюдженішими в житті кожного.

Агресія (від лат. *aggredior* — нападаю) — у філософії поняття, що позначає гранично насильницькі акти суб'єктів (сторін) взаємодії. У світі людських відносин характеризується насильницькими й примусовими актами фізичної та вербальної поведінки суб'єктів, що виходять за межі фізичної самодостатності й духовної суверенності.

Веселість — це одна з емоцій, яка характеризується піднесенням настроєм, виражається в сміхові та відчутті задоволення.

Гнів — емоція, що виникає у людини при наявності перешкоди на шляху задоволення потреби за умови психофізіологічної готовності до її подолання. Наприклад, у немовлят ця емоція виникає, коли обмежують їхні рухи.

Задоволення — приємне переживання від чогось чи когось, знаходиться поряд з центром користі й блага.

Заздрість — самолюбне й недружелюбне невдоволення тим, чим інша людина насолоджується, в м'якому значенні тяга за добром, котре має інший.

Зло — емоція, що охоплює усе ціннісно-негативне (в практичному відношенні), протилежне щодо блага й добра.

Лагідність — моральна якість та чеснота, чутливість у стосунках і доброта в поведінці, основана на любові, терпінні й милосерді. Лагідність протистоїть гніву.

Любов — це емоційний стан глибокої сердечної прихильності до особи, прив'язаності або сильного інтересу до когось чи чогось. Любов'ю називають внутрішній, духовний потяг до чого-небудь; глибоку повагу, шанобливе ставлення чи приязнь до людини.

Ніжність — це емоційний стан, який характеризується ласкавістю, теплом, сердечністю в ставленні до кого-небудь.

Подив — це емоційний стан, викликаний сильним враженням від чого-небудь незвичайного, несподіваного, незрозумілого.

Радість — одна з основних позитивних емоцій людини, внутрішнє почуття задоволення й щастя.

Сміх — вираз емоційного стану людини, пов'язаний із переживанням неоднозначної ситуації. Людина починає сміятися у тримісячному віці, це природна емоційна реакція організму — зазвичай на позитивні, радісні, події. Можна виділити сміх: підбадьорюючий, нахабний і боязкий, дружній і ворожий, іронічний і простосердечний, саркастичний і наївний, грубий і лагідний, торжествуючий і безсоромний, виправдовуючий, сором'язливий, веселий, сумний, нервовий, істеричний, знущальний, сумний та ін.

Сором — емоційний стан, який проявляється в обтяжливому занепокоєнні, незадоволенні собою, засудженні своєї поведінки, жалю про здійснений вчинок. Сором може переживатися при негідній поведінці інших людей, особливо близьких.

Спокій — емоційний стан душевної рівноваги, відсутність хвилювань, сумнівів, клопотів.

Страх — емоція, що виникає внаслідок реальної або уявної небезпеки, яка загрожує життю істоти, особистості або цінностям (ідеалам, цілям та ін.), що їх захищає особистість.

Сум — одна із негативних емоцій, що переживається в ситуаціях розчарування чи втрати.

Тривога — це емоційне переживання, за яким стоїть очікуванням чогось небезпечного.

Цікавість — емоційний вияв пізнавальних потреб людини, що є дуже важливим для формування різноманітних навичок та інтелекту. Синонімом може бути інтерес.

Щастя — емоція, що позначає стан повного й тривалого вдоволення від життя загалом.

Вправа 1. Дай ім'я емоції

Показуємо дітям різних героїв-смайликів. Просимо назвати емоції, які вони зображують.

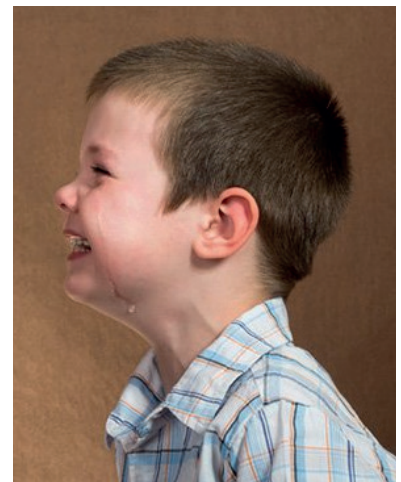

Запитання для бесіди:

1. Які емоції ви бачите в героїв-смайликів?
2. Чи переживали ви такі емоції? Коли?
3. Як ви вважаєте, які емоції нас розвивають, а які можуть нашкодити? Чому?
4. Поміркуйте, що потрібно зробити, щоб людина посміхнулася?
5. Як ви вважаєте, що потрібно зробити, щоб зник сум / малюк перестав плакати?

Вправа 2. Мозаїка емоцій

Показуємо дітям фото дорослих і дітей із різними проявами емоцій. Просимо їх об'єднати. Попередньо зауважуємо, що має вийти три пари.

Запитання для бесіди:

1. Назвіть емоції, які ви бачите на об'єднаних парах фотографій?
2. Як ви вважаєте, чи можна було б об'єднати фото по іншому? Чому?
3. Оберіть фотопару, яка вам подобається найбільше, й поясніть свій вибір.

Вправа 3. Який колір кращий

Вихователька / вихователь читає оповідання для дітей. Під час обговорення з'ясуємо про значення в житті людини такої риси як вихваляння.

ДВА МЕТЕЛИКИ

Василь Сухомлинський

Над зеленим лугом літали два метелики. Один білий, а другий червоний. Зустрілися, сіли на зеленому листочку та й хваляться. Білий метелик говорить:

— Мої крильця найкрасивіші, бо я схожий на білу хмаринку.

А червоний метелик і собі хвалиться:

— Ні, мої крильця красивіші, бо я схожий на сонце.

Зайшло сонце, настала ніч. Обидва метелики посіріли.

Джерело доступу:

Сухомлинський В. Куди поспішали мурашки. Казки.
Для дошкільного віку. Київ, Веселка, 1981. С. 12.

Запитання для бесіди:

1. Про кого йде мова в оповіданні?
2. Коли ви слухали оповідання, які емоції (почуття) у вас виникли?
3. Як ви вважаєте, вихваляння — це гарна риса чи ні? Поясніть свою думку.

Під час обговорення важливо звернути увагу дітей, що вихваляння — це більше егоїстична риса, ніж товариська. Слід уникати самовихваляння, краще буде, якщо тебе хвалитимуть інші.

Вправа 4. Сила посмішки

У основі цієї вправи лежить історія про Капітошку.

Перегляньте мультиплікаційний фільм (режим доступу: URL https://www.youtube.com/watch?v=ayuK_ZurQ20) й попрацюйте над завданням.

Запитання для бесіди:

1. Як звали головних героїв? Опишіть їх на початку історії.
2. Чому Вовчеля хотіло бути лютим, злим, жорстоким і хитрим?
3. Як Капітошка змінив Вовчеля? Поміркуйте, чому йому це вдалося?
4. Які відносини зав'язалися у героїв?
5. Поміркуйте, чи може звичайна посмішка змінити настрій людини? Чому?

Було б доречно, щоб обговорення цієї вправи закінчилося обміном усмішками. Для цього всі учасники стають у коло й посилають один одному посмішку. Також можна це зробити із коментарем. Наприклад, «Я Олеся, посылаю посмішку Максиму й бажаю йому гарного дня» і т. д.

Вправа 5. Посадимо й виростимо Радість

Вихователька / вихователь знайомить дітей із різними емоціями. Малятам пояснюється, що емоції можуть бути не лише спонтанними, а їх можна формувати та контролювати. Як приклад, обираємо цикл вирощування гарбуза й пропонуємо посадити й виростити *Радість*.

Крок 1. Садимо в земельку зернятко — це наша маленька радість. Ми зернятко поливаємо, земельку розпушуємо й зерня проростає.

Крок 2. Щоб зернятко росло й дало стебельце, ми продовжуємо догляд за ним: поливаємо, прибираємо бур'ян.

Щоб не зникла радість, що потрібно робити? (посміхатися, допомагати один одному, підтримувати тощо).

Крок 3. За умілим доглядом наше стебельце дасть квіточки. А щоб вони не були пустоцвітами, потрібно, аби їх запилили комахи та бджілки.

Щоб мати радість, нам дуже важливо підтримувати гарні відносини в колективі, бути прихильним до оточуючих.

Крок 4. Запилена квіточка дасть плід — гарбузик. Він спочатку дуже маленький, величиною зі сливу. Але знову ж таки, як ми будемо бережно доглядати

за ним, то він виросте у велику ягоду, вага якої може досягти кілька десятків кілограм.

Так і наша радість від гарних справ може бути не лише нашою, а й наших близьких.

Крок 5. На стеблі може бути кілька гарбузів, а в кожного — по кілька десятків насінин.

Таким чином, посадивши одну насінинку, ми можемо зібрати в десятки, а то й сотні разів більше насінин.

Так і радість, із маленької може перерости в велику, не лише для когось одного, а для багатьох.

Радість

Віктор Цвіт

Щодня вона, як чудо,
яскраве і нове,
її приносять люди
у слові, що живе.
Або твоїм творінням,
народиться на світ
з маленького насіння,
її чарівний цвіт.

Щодня, немов світання,
освітлює думки
проміннями кохання
яснить усі стежки.
Легка, як ніжний подих
і ніжна почуттям

спаде усім на подив,
фарбуючи життя.

Живе для нас піснями,
І щастям розцвіта,
кохана до безтями
радість золота.
Надію на прекрасне
дарує просто так
щасливим і нещасним,
подавши добрий знак.

Джерело доступу:
Клуб Поезії. URL:

<http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=750457>

Вправа 6. Проженемо Страх!

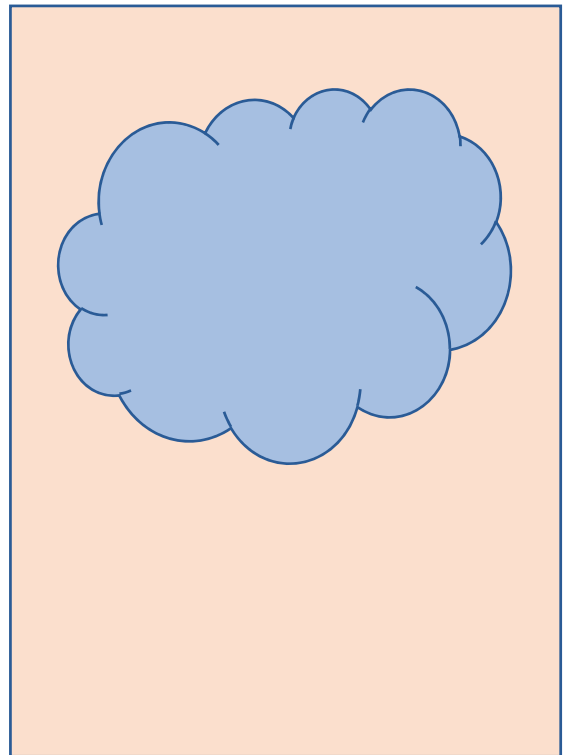
Вихователька / вихователь продовжує знайомити дітей із різними емоційними станами, одним із яких є страх. Ми розуміємо, що за певних обставин діти можуть боятися темряви в кімнаті, грому чи блискавки, голосних звуків, які видають тварини (крик, гавкання) тощо.

Враховуючи, що сьогодні не всі відео медіатексти, які пропонуються для дошкільнят, проходять рецензування, діти зустрічаються із різними страшними персонажами й у мультиплікаційних фільмах. Саме тому така вправа буде корисною, щоб подолати уявні чи набуті страхи.

Кожна дитина отримує аркуш паперу із заготовкою та набір кольорових олівців (чи фломастерів). Просимо домалювати персонаж, який є «страшним» для кожного із учасників.

Важливо звернути увагу, який колір обирають діти, один чи кілька, що саме вони домальовують (очі, зуби, вуха, інші частини тіла). Враховуючи, що ця робота є індивідуальною, то й обговорення має бути кожного намальованого «страшного» персонажу.

У підсумку вправи просимо кожну дитину спробувати змінити свого героя із «страшного» на «доброго».

Дошкільнятам потрібно пояснити, що інколи ми боїмося й не знаємо чого саме. Наприклад, почули шурхіт, чи звук, але не бачимо що це й тому виникає паніка чи страх. Із такими страхами можна боротися. Якщо самому це не можна зробити, то завжди можна попросити допомоги в старших і з'ясувати ситуацію.

Хто живе за шафою

Сергій Цушко

— Матінко-матусю,
я темряви боюся,
прислухайся — за шафою
щось шарудить живе!

— Синочку мій! Не бійся,
над страхами посмійся –
там лагідний і добрий
домовичок живе.

— З домовичком, матусю,
я радо подружуся.
Чому він не виходить,
як світло увімкнеш?

— Бо він, хоч і грайливий,
але сором'язливий
і, як мені здається,
тебе боїться теж.

Джерело доступу:

Пізнайко. URL:

<http://posnayko.com.ua/ru/reader/knizhnaya-polka/antistrashilki/hto-zhive-za-shafoyu-636.html>

Доречно було б і віршик вивчити, й мультфільм переглянути «Домовик Казкар» (режим доступу: URL <https://www.youtube.com/watch?v=eOIJtqLxn9c>).

У мультфільмі дошкільнята познайомляться із головними героями Ніком та Шевою, які мандрують українськими легендами. Саме в цій серії вони розкажуть, що домовик може бути як шкідливим, так і порядним, і головне, його боятися не потрібно.

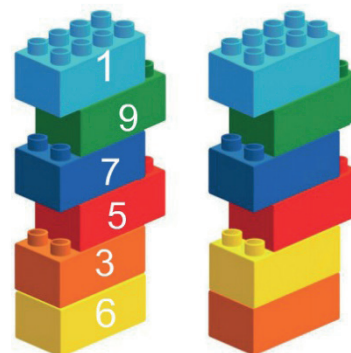

Батьківський урок 1.

Емоційний тиждень

Виховувати власну дитину — надзвичайно відповідальна функція, яка лежить саме на батьках. Пропонуємо вправу, яка допоможе розвивати емоційний інтелект вашої дитини й допоможе їй краще розібратися в своїх емоціях, зрозуміти, що таке «добре» й чому його важливо культивувати у власному характері, а яких емоцій варто уникати й чому.

Для вправи нам стануть у пригоді кубики лего. Обговоріть із дитиною, який колір буде відповідати за яку емоцію. Наприклад, жовтий — приємність, червоний — задоволення, синій — сум тощо.

Вправу варто починати в понеділок, а закінчити в п'ятницю. По закінченню кожного дня ви обговорюєте із дитиною: що за день відбулося, які події сталися, які емоції переважали. Пропонуєте дитині бути художником із чарівною паличкою і розфарбувати події. Якщо переважали задоволення, захоплення, приємність — дитина обирає теплі кольори й з них будує пірамідку чи місточок, а якщо сумні — то холодні.

Так обговорення триває весь робочий тиждень. Для кращого запам'ятовування можна кожну конструкцію нумерувати, наприклад, понеділок — 1, вівторок — 2 і т. д. У п'ятницю підбиваємо підсумки за весь тиждень і дивимося разом із дитиною — то яких же емоцій було більше: позитивних чи негативних. Аналізуємо ситуацію.

Ми дорослі, маємо пояснити дитині, що від нашого настрою залежить не лише власний добробут, а й настрої близьких нам людей. Лише доброзичлива, із посмішкою людина може створити гарний настрій навколо себе й допомогти вирішити навіть складну ситуацію досить позитивно.

Пам'ятайте, добро творить добро, а зло все руйнує навколо!

Частина 2.

Розвиваємо комунікативні вміння

Для досягнення успішності в соціальній співпраці важливою навичкою є вміння комунікувати. Це вміння є у трійці перших із переліку soft skills та відноситься до соціальних навичок, які конче необхідні для людини ХХІ століття. Окрім цього, воно безперечно важливе в кожній професії, де людина має навчитися представляти себе як фахівця, вступати в розв'язання комплексних проблем, результативно співпрацювати з колегами та керівництвом, координувати свою роботу за для досягнення швидкого й якісного результату тощо.

Уже в віці кількох місяців дитина починає видавати членороздільні звуки, а багато хто із року починає розмовляти. Проте вміння комунікації не зводиться до простої розмови. Однією із особливостей цього вміння й, напевне головною, є обмін інформацією. А це й сама розмова, а також слухання, читання, письмо. Як доводять сучасні дослідження, близько 70% часу дорослої людини припадає на комунікацію: ми розмовляємо, слухаємо, читаємо тощо, тобто знаходимося в медіапросторі, де й маємо навчитися розуміти, брати, обмінюватися інформацією.

Із наймолодшого віку дитина опиняється в світі інформації. Саме тому із перших кроків, коли вона вчиться розмовляти, ми маємо дуже уважно відноситися до цього процесу. Важливо навчати дитину не лише правильно будувати речення, закінчувати їх, ставити запитання, а й навчити слухати, будувати діалог, домовлятися, спілкуючись із однолітками, дорослими, отримувати інформацію із різних джерел.

Ураховуючи, що перші групи соціалізації для наших малят — це сім'я, родина, дошкільна група, вони вже у таких колективах мають навчитися розуміти один одного, будувати конструктивний діалог, правильно вживати ввічливі слова тощо.

Вправа 7. Сила чарівного слова

Вихователька / вихователь розповідає дітям про силу слова. Варто звернути увагу, що у мові кожного народу є слова, якими можна підтримати, підбадьорити, побажати добра, здоров'я й ласки, а можна й навпаки — розчарувати, принести біль, викликати занепокоєння. У нашій мові, українській, теж є такі слова, які ще називають «чарівними».

Спочатку читаємо вірш Надії Красоткіної «Чарівні є слова» й просимо дітей вибрати із тексту «чарівні» слова, про які пише авторка.

Чарівні є слова

У нашій рідній мові
Чарівні є слова.
Слова ці всім відомі,
Бо сила в них жива.

«Добрідень», «До побачення»

І усмішка сія!
Велике мають значення
Ось ці прості слова!

Як скаже син чи донечка
«Спасибі» вам, «Будь ласка!»

Ясніше сяє сонечко,
В словах — любов і ласка!

Ось ці прості, живі слова
Не забувайте, діти!
Від них і радість ожива,
В очах промінчик світить.

Від цих чарівних, добрих слів
Тепліше людям жити.
Якщо ти їх не говорив,
То треба говорити!

Це — «Дякую!» і «Добрий день!»
«Пробачте!», «Йдіть здорові!»
Вживайте, діти, їх щодень
У нашій рідній мові!

Джерело доступу:
URL: <https://krasotkina.com>

Для наочності розміщуємо картинку із діалогом Ориси й Максима та просимо дітей допомогти їм закінчити діалог, домовитися, використовуючи «чарівні» слова.

1)

- Орися, *(будь ласка)* дай мені книжку.
- *(Вибач, будь ласка)* Максиме, навіть не подумаю. Я її ще не додивилася...

2)

- *(Доброго дня, доброго здоров'я)* Агов, Максе! А ну *(будь ласка, щиро прошу)* проведи мене до садочку.
- *(Вибач, будь ласка, Орисю)* Ні, Орисько, я не можу. Дуже занятий...

У підсумку вправи звертаємо увагу, що для швидшого досягнення позитивного результату в розмові дуже важливо використовувати «чарівні» слова, а звертатися до співрозмовника варто по імені, при чому вживати лагідну його форму.

Було б доречно, щоб обговорення цієї вправи закінчилося спільним колом, де учасники стають й дякують за співпрацю один одному. А вихователька / вихователь ще раз наголошує, що можна досягти позитивного результату в розмові, якщо вміти домовлятися, використовуючи «чарівні» слова.

Вправа 8. Моя допомога Марійці

Цю вправу можна проводити як індивідуально, так і колективно. Потрібно заповнити картку. Зміст її полягає в допомозі головній героїні Марійці з'ясувати, коли варто які слова ввічливості, чи як їх ще називають «чарівні», вживати. Також можна дітей об'єднати в дві групи й запропонувати змагання, але за умови, що малята знатимуть хід та умови виконання завдання.

Будь ласка
Доброго здоров'я
Добридень
Дякую
Гарних снів
До зустрічі
Добраніч
Перепрошую
Вибачте
Здоровенькі були
Присмного вечора

Вітання
1.
2.

Подяка
1.
2.

Прохання
1.
2.

Звертаємо увагу, що дошкільнятам потрібно пояснити, що деякі «чарівні» слова можуть вживатися як у подяці, так і в вітанні. Наприклад, «дякую вам щиро, будьте здорові» й «будьте здорові» — коли вітаємося.

Вправа 9. Закінчи казку

Для вправи ми пропонуємо опрацювати текст української народної казки «Дві кізочки». Вихователька / вихователь читає казку, але не до кінця. А закінчити пропонує дітям, із обов'язковим використанням ввічливих слів. Як малята придумують «своє закінчення», потім можна прочитати й справжнє закінчення казки.

Дві кізочки

(українська народна казка Подніпров'я)

Дві маленькі кізочки пішли в ліс. А щоб туди потрапити, треба перейти річечку. Міст був старий-старий з дірками і кізочки, коли йшли по ньому, дуже боялися, щоб не впасти вниз. Обережно ступаючи, вони підходили до берега. Ненароком одна подивилася вниз.

— Ой, горе!

На неї дивилося з води велике чудовисько. Кізочка швидко показала йому ріжки, чудовисько теж показало знизу ріжки. Вона посварилася йому ніжкою — чудовисько теж посварилося. Злякалася кізочка і сказала своїй сестричці:

— Тікаймо звідси, тут, щось таке страшне сидить!

І вони чимдуж дременули назад додому.

— Ніколи більше не підемо в ліс пасти, в річці сидить зле і страшне чудовисько, — скаржилися вони мамі...

Закінчення казки

— Мої дітки, а ви до нього засмійтеся, — повчала вона діток.

Кізочки знову прийшли до мосту. Вони подивилися вниз. З води на них дивилися дві кізочки. Вода була спокійна і все добре було видно. Тоді сестрички зрозуміли, що то були вони самі. З тих пір вони ходили пасти в ліс і щоразу дивилися з мосту у воду. Завжди досхочу веселилися, показуючи всякі фокуси.

Запитання для бесіди:

1. Чи легко вам було «закінчити» казку? Чому?
2. Чи співпало ваше закінчення казки із справжнім?
3. Поміркуйте, для чого нам ввічливі слова? Як вони допомагають у спілкуванні?
4. Як би звернулися, коли вам потрібно із кимось домовитися чи щось попросити?
5. Чи можете ви пригадати із власного життя приклад, коли ви використовували «чарівні» слова?

Звертаємо увагу, що діти можуть по-різному закінчити казку, навіть вдатися до фантазій. Головне, їм категорично не перечити й не критикувати. Пам'ятайте, фантазії можуть вести до нових винаходів. Якщо навіть малята вийдуть за площину обговорюваного, вихователька / вихователь має толерантно пояснити й допомогти повернутися до поставленого завдання.

Вправа 10. Про білочку Кікі

Читаємо дошкільникам невелике оповідання. Після читання просимо допомогти білочці Кікі вирішити її ситуацію.

Про білочку Кікі

Наталя Степанова

«Білочка Кікі жила в лісі, в дуплі великого розлогого дубу. Ціле літо вона стрибала з гілки на гілку, тренуючись у своїй спритності. Кікі не думала про їжу й запаси, адже все завжди є в достатку: там жучок підвернувся, там соковите стебло. Але ось наступила осінь.

Одного разу Кікі помітила, як внизу біля сусідньої ялини копошиться їжак.

— Агов, їжаче, а що ти там робиш, — гукнула Кікі ще з дупла.

Їжак, не піднімаючи голови, буркнув: «Запаси».

Кікі стало цікаво й вона спустилася аж на землю. Їжак дуже уважно перебирав шишки й закидав по черзі собі на спинку.

— А чому ти якусь шишку відкидаєш, а іншу береш, — не вгавала Кікі. Їжак нічого не відповівши, продовжив свою справу.

Тут увагу Кікі привернув шум в кущах. На галявину вистрибнув заєць із великою морквиною.

— Рудий, а куди це ти із такою великою морквиною? — крикнула Кікі до нього. Заєць злякався аж випустив морквиною, а тоді підібрав і чимдуж знову в кущі.

Кікі його поведінка здивувала. Вона стрибнула на першу гілочку й помітила як біля великого пенька щось ховає мишка. У кілька стрибків білка була вже на пеньку й голосно запитала:

— Мишо, а що ти тут ховаєш?

Мишка від такого шуму ледь не знепритомніла.

— Дорога Кікі, — почала мишка, — чому ти так голосно себе ведеш? Я тобі скажу та: ще кілька теплих днів і буде холодно. Всі роблять запаси на зиму. Я

ось збираю зерно, а хтось шишки, жолуді, гриби чи ягоди, а хтось — морковку й капусту. Ти б теж подумала про те, як будеш зимувати.

— Але ж мені ніхто не допомагає, — сердито вигукнула Кікі. Я теж дуже люблю горіхи й насіння, ягоди й гриби, навіть зерно. Але я не знаю де його брати й у кого можна що відібрати, щоб собі запастися.

Мишка посміхнулася.

— Люба Кікі, мені здається, що ти не з того й не так починаєш. Для запасів не треба ні в кого нічого відбирати. А треба ...»

Запитання для бесіди:

1. Як ви думаєте, що можна порадити Кікі, щоб допомогти їй у ситуації, яка склалася?
2. Поміркуйте, як себе вела Кікі протягом літа? Чи можна її поведінку назвати безтурботною? Чому?
3. Як ви вважаєте, чому їжак і зайчик не захотіли допомогти Кікі?
4. Які слова б допомогли Кікі в розмові із їжаком та зайцем? Чому?
5. Як ви вважаєте, чому мишка все ж таки почала розмову із Кікі? Які слова мишки вказують, що її ставлення до Кікі прихильне?

Під час роботи над оповіданням важливо вивести дітей на розуміння правильного ведення розмови чи діалогу, вживаючи слова подяки, не підвищувати голос, там, де це непотрібно. Важливо, щоб діти вчилися розвивати здатність до рефлексії (розуміння себе й інтересів іншого), а також вміли творчо підійти до діалогу, навчалися чути й давати інформацію про себе й власні інтереси.

Вправа 11. Новина тижня

Нікому не секрет, що сьогодні рекламні ролики супроводжують нас повсюди: телебачення, громадський транспорт, супермаркети, Інтернет тощо. Ця вправа має навчити дітей отримувати інформацію із реклами, проте споживати її критично.

Завжди кока-кола

Показуємо дітям напій кока-колу й нагадуємо рекламу про цей напій (можна скористатися версією MONATIK — «Свято наближається», URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t4q1a-2ocJE>).

Запитання для бесіди:

1. Про що розповідає реклама?
2. Який це напій? (солодкий, газований)
3. Як ви вважаєте, чи може бути свято без цього напою?
4. Поміркуйте, чи може бути кока-кола шкідливим напоєм? Чому?
5. Висловіть свою думку: чи завжди рекламують найкращі / найкорисніші / найпотрібніші напої?

Для цієї вправи можуть підійти наступні рекламні ролики:

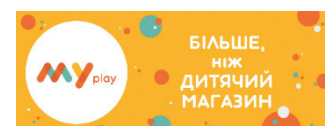
- Kinder Chocolate — солодкий спосіб висловити мамину любов, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Rba0zAr42zU> ;

- МакДональдз® — Морозиво, зроблене при тобі й для тебе, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Wzy6XYUp6wE>

- MYplay — більше, ніж подарунок, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xler2VwXxRQ>

Виконуючи цю вправу, важливо, щоб діти зрозуміли, що будь-яка реклама несе інформацію. Ми є споживачами цієї інформації. Не всі товари, які рекламують, є найкориснішими чи найпотрібнішими в нашому житті.

Якщо все сприйматимемо, про що розповідають нам у рекламі, то будемо схожі на рибку, яка ковтнула гачок і спіймалася. А якщо навчимося дивитися, слухати рекламу й розрізняти: що важливо, а що ні, то тоді така інформація буде для нас корисною.

Ми не обмежуємо вас у питаннях для кожного рекламного ролика, але звертаємо увагу, що було б доречно

- під час обговорення реклами про Kinder Chocolate, запитати в дітей, якою є мамина любов і чи завжди вона є солодкою?
- під час обговорення реклами про морозиво МакДональдз — чи завжди зроблений товар при людині є корисним?
- під час обговорення реклами про магазин іграшок — що може бути, окрім іграшок, гарним подарунком?

Обговорюючи рекламу та інформацію, яку вона несе, варто звернути увагу на те, що це короткі, кольорові ролики, які приваблюють погляд дитини. На малят віком 3- 4 років реклама має великий вплив. Діти вірять у те, про що говорять рекламодавці й у них вже в цьому віці починає формуватися споживча поведінка. Саме тому їх потрібно навчати «критично» слухати й дивитися рекламні ролики, відділяти головне від другорядного, важливе від неважливого, щоб у дорослому віці вони робили правильний вибір, а не піддавалися хибним життєвим орієнтирам.

Вправа 12. Розмова по телефону

Сучасній людині важко уявити своє життя без такого гаджета як смартфон чи телефон. Наші діти від народження зустрічають їх у своєму житті й частіше не завжди повністю розуміючи, як правильно їх можна використовувати: гра-тися чи слухати й отримувати інформацію. Дуже часто ці гаджети виконують роль «іграшки», проте головною функцією залишається все ж таки розмова.

Малятам пропонується пограти в гру «Розмова по телефону». Один телефонує, а бажаний із групи — від-повідає.

Для ускладнення завдання дітей можна об'єднати в пари. Давши умовні телефони, попросити малят «по-говорити» на вказану тему. Наприклад, яка погода сьогодні вранці / як ти дійшов до садочку / чим тебе вразив сьогоднішній ранок тощо.

Запитання для бесіди:

1. Про що була ваша розмова?
2. Що ви дізналися нового / цікавого? Це важливо для вас чи ні? Чому?
3. Поміркуйте, яка роль телефону в житті сучасної людини?
4. Як ви вважаєте, чи можна від такого гаджета відмовитися? Чому?
5. Чи можете ви навести приклад, коли телефон може стати надзвичайно важливим у житті людини?

Ця нескладна, на перший погляд, вправа може викликати певні труднощі. Адже дитині потрібно якомога жвавіше й реалістичніше уявити саму розмову, актуальні питання та озвучувати відповіді. Також під час її проведення дітей можна навчати правильно починати розмову: із вітання; уважно слухати; задавати чіткі або уточнюючі запитання тощо.

Батьківський урок 2.

Найчарівніше слово співпраці

Досить часто батьки скаржаться, що діти користуються їхньою добротою чи слабкістю й без дозволу беруть речі, які належать дорослим: смартфон, помаду, парфуми, ніж та ін.; не слухають, коли потрібно підготуватися до сну чи скласти іграшки в кімнаті тощо.

На таку поведінку дитини є просте пояснення: діти не вміють ще вирішувати соціальну задачу, у нашому випадку — запитати дозволу, домовитися чи виконати прохання. Вони діють на емоційному рівні й спонтанно. Саме тому нам варто приділити увагу цій проблемі й навчити дитину із раннього віку домовлятися, правильно реагувати на прохання, які інколи навіть не лежать у площині дитячих бажань.

Пропонуємо батькам протягом тижня постаратися змінити наказові комунікативні конструкції звичайним словосполученням: «Давай разом».

Як це діє на практиці:

У нашій мові: «Прибери в кімнаті іграшки».

Прохання: «Давай разом приберемося в кімнаті. Ти поскладай іграшки, а я відкриву квартиру на провітрювання».

У нашій мові: «Не смій брати мій телефон».

Прохання: «Давай разом подивимося, яка гра тобі цікава в телефоні. Проте пам'ятай, час на це дуже обмежений — лише 5-ть хвилин».

У нашій мові: «Перестань розмовляти за обідом».

Прохання: «Давай разом тихо поїмо, а потім будемо розмовляти».

Зауважимо, що саме приклад дорослого є для дитини зразком, який вони копіюють та наслідують. Тому якщо ми навчимося правильної комунікації, то й наші діти матимуть гарні зразки й навчатися домовлятися та слухати.

Частина 3.

Розвиваємо медіаграмотність дошкільнят

Із перших місяців життя дитина починає контактувати із масмедіа. У ХХІ столітті медіасередовище дуже насичене різноманітними медіаджерелами, серед яких важливо, щоб дитина не губилася й не піддавалася агресивному тиску, а вмiла отримувати інформацію із різних медіа.

Ураховуючи фізіологічні особливості дітей молодшого дошкільного віку, зауважимо, що саме в цьому періоді життя в них активно розвиваються всі розумові операції, відбувається формування пізнавальної активності, яка в майбутньому стане фундаментом навчальної мотивації. У цьому віці діти дуже контактні, легко сприймають нові знайомства, і, як правило, не усвідомлюючи загроз, які можуть бути викликані надмірним споживанням інформації. Саме тому нам потрібно із наймолодшого віку формувати культуру інформаційного споживання та медіаграмотність.

Що ж таке медіаграмотність для дошкільнят? Зауважимо, що цей термін безперечно стосується й дітей молодшого дошкільного віку. Адже вони також є, в широкому розумінні, «споживачами інформації» через різні медіаджерела. Малята слухають казки, міфи й легенди, дивляться мультфільми й фільми-казки. За статистикою діти 3–4-річного віку є дуже уважними щодо перегляду реклами, а також вони грають в різні ігри в Інтернеті тощо. Саме тому розвивати із дошкільного віку медіаграмотність дітей є одним із важливих завдань як батьків, так і вихователів освітніх закладів. Знання перспективи та мотивів медіавиробників є важливим для того, щоб мати можливість аналізувати повідомлення медіа, але дошкільнята за рівнем розвитку не здатні засвоїти такі знання. Однак вони можуть відповісти на питання: «Хто розповідає цю «історію», ідентифікують героя, якого вони можуть побачити, або того, хто є центром дії.

У 1991 році американські дослідники Ніл Хоув (Neil Howe) та Вільям Штраус (William Strauss) припустили, що кожних 20–25 років з'являється нове покоління, яке відрізняється від попередників певними ціннісними й поведінковими

ми зразками. Згідно із такими дослідженнями діти, які почали народжуватися починаючи із 2006 року, відносяться до нового покоління. Їх називають **поколінням Z** — вони характеризуються амбіційністю, творчістю й винахідливістю. Для них важливими є сім'я, дружба, але вони також можуть бути фінансовими магнатами й кар'єристами. Проте для такого покоління є неприпустимими довгі повідомлення, вони не люблять читати чи переглядати довгі відеоролики. Цих дітей називають ще «цифровими».

Таким чином, дорослі мають враховувати всі особливості розвитку сучасних малят та навчитися їх розуміти, а головне, створювати максимальні умови для розвитку, використовуючи можливі засоби медіаресурсів, наявних в сучасному медіапросторі.

Вправа 13. Медіадерево

У житті кожної людини присутні різноманітні медіазасоби, за допомогою яких ми можемо отримувати інформацію чи її переробляти. Ця вправа допоможе дітям познайомитися із різними медіазасобами, розібратися із їхніми головними функціями та зрозуміти, як вони допомагають отримати інформацію.

Готуємо макет дерева та набір картинок із зображенням різних медіазасобів. Діти по черзі витягують картинку, описують побачене й пояснюють, яка функція в цього приладу. Лише після повного пояснення діти кріплять картинку на дерево. Результат — отримуємо медіадерево.

На роздатковому матеріалі можна зобразити: фотоапарат; телефон; відеокамеру; радіо; комп'ютер тощо.

Вправа 14. Це є правда!

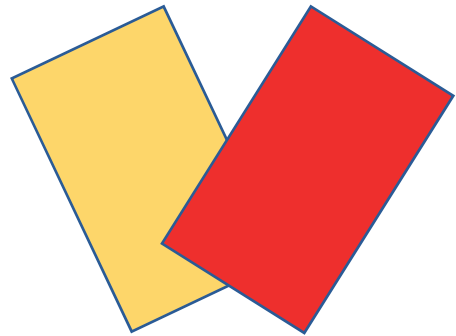
Дітям важливо пояснити, що досить часто до нас приходять неправдива інформація. Нам потрібно навчитися її розуміти й розрізняти: де правда, а де — ні. Така вправа вчить дітей критично відноситися до отриманої інформації та реагувати на деякі фейкові новини.

Вправу можна проводити без будь-яких додаткових матеріалів. Діти стають у коло. Якщо вони чують правдиву інформацію — роблять крок вперед, якщо ні — залишаються на місці. А також можна урізноманітнити дії й приготувати різнокольорові смужки. Наприклад, на правдиву інформацію діти піднімають жовту смужку, а на неправдиву — червону.

Для завдань:

Поговоримо про фрукти й овочі:

1. Кавуни ростуть на деревах.
2. Банани кислі.
3. Лимони дуже гіркі.
4. Ягоди черешні не мають кісточки.
5. Полуниця солодкою не буває.

Поговоримо про пори року:

1. Зимових місяців більше, ніж літніх.
2. Восени сонце не гріє.
3. Взимку дощ не йде.
4. Веселка з'являється після дощу.
5. Підсніжники можуть цвісти навіть коли лежить сніг.

Звертаємо увагу, що підбір прикладів для «правдивої / неправдивої» інформації може бути як на розвиток загальної ерудиції дошкільників, так і конкретно тематичним.

Вправа 15. Листоноша

Для проведення цієї вправи доречно підготувати такі засоби: кашкет і сумку для листоноші й кілька листів, які він має вручити.

Діти сідають у маленькі групи, а якщо їх не багато, то можуть сформувати умовні ряди-вулиці.

Ведучий, хто виконує роль листоноші, рухається по вказаних адресах і вручає листи. У заготовлених листах-конвертах вміщені картинки із певними зображеннями медіазасобів. Хто отримав лист (індивідуально чи групою), мають розповісти про зображене за таким зразком:

- ✓ що це таке?
- ✓ яку користь це приносить у життя людини?
- ✓ за яких обставин цей предмет може бути шкідливим?

Вправа 16. Цікава книжка

Виконання цієї вправи дозволить дітям поглянути на книжку як на джерело інформації, іншими словами – медіаджерело. Спочатку покажемо малюкам дитячу книжку й уважно із ними її роздивляємося.

Для прикладу пропонуємо розгортку дитячої книжки. Аналізуємо, що вміщено в книжці, читаємо віршики, розглядаємо ілюстрації, чому саме такі тощо.

Наступним кроком є практичне завдання. Кожна дитина отримує листок формату А4, складений вдвічі (щоб вийшов формат А5), набір кольорових олівців. Вони мають намалювати розгортку до власної книжки. Щоб дітям було простіше, можна також задати проілюструвати певний твір. Наприклад, вірш про пальчики.

Оцей пальчик — мій дідусь,
Оцей — моя бабуся,
Оцей пальчик — мій татусь,
Оцей — моя матуся,
А цей пальчик — оце я!
А це вся моя рідня!

Джерело доступу:
Всеосвіта. URL:

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika-42123.html>

На виконання цього завдання потрібно передбачити 15–20 хвилин.

Запитання для бесіди:

- ✓ як називається твоя книжка?
- ✓ про що чи про кого розповідається в твоїй книжці?
- ✓ для кого вона передбачена?
- ✓ опиши малюнки, які ти підібрав (-ла) для ілюстрацій своєї книжки?
- ✓ як ти вважаєш, прочитання такої книжки буде цікавим чи ні? Чому?

Для виконання цієї вправи можна зробити заготовки кольорових ілюстрацій, зібраних в коробку, та клей. Діти можуть довільно обирати ті ілюстрації чи картинки, які будуть підходити для реалізації авторських ідей та клеїти їх у книжки. Також вихователь / вихователька зможе спостерігати, які діти комунікують у групі, чи вміють вони обирати й домовлятися.

Вправа 17. Жива фотографія

Часто можна почути думку, що краще один раз побачити, ніж кілька разів почути. Ця вправа-гра розвиває спостережливість і увагу, а також повноцінне сприйняття об'єктів.

За командою вихователя / виховательки дітям пропонується подивитися в вікно кілька секунд, після чого вони повинні розповісти, що побачили. При цьому побачену за вікном картину потрібно намагатися описати словами якомога точніше, як би сфотографували.

Потім завдання ускладнюється: малятам пропонується «домалювати» побачене за вікном, додавши кольорів, яких, на їхню думку, не вистачає.

Зрештою, завдання ще ускладнюється, й дітям пропонується уявити, що все побачене за вікном — мультфільм, до якого необхідно придумати назву й головного героя.

Запитання для бесіди:

1. Чи легко / важко було виконати завдання?
2. Що ви дізналися нового / цікавого про життя за вікном?
3. Чому ви обрали такий колір / кольори для розфарбування.
4. Чи цікаво вам було створювати мультфільм?
5. Чому ви обрали саме такого героя? Чим він вам подобається?

Рекомендована література та джерела

1. Васильчук В. Реклама для дітей: оцінно-модальний аспект. *Теле- та радіо-журналістика*. 2012. Випуск 11. С. 88–96.
2. Діти покоління Z: їхні особливості, унікальні можливості та проблеми. URL: <https://www.4mamas-club.com/porady/diti-pokolinnya-z-%D1%97xni-osoblivosti-unikalni-mozhливosti-ta-problemi/>
3. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія / за наук. ред. проф. Чайки В. М. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 188 с.
4. Медіаграмотність і критичне мислення в закладі дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник. / За редакцією О.В. Волошенюк; В.Ф. Іванова; Г.А. Дегтярьова. Київ: АУП, ЦВП, 2020. 79 с.
5. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г.А. Дегтярьова, О.С. Тарасова, А.П. Фоменко; за заг. ред. О.В. Волошенюк, Г.А. Дегтярьової, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 118 с.
6. Навчальний календарик розвитку критичного мислення. Робочий зошит для дітей старшого дошкільного віку / Степанова Н. М. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 73 с.
7. Петрунько О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія. 2-ге вид. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 480 с.
8. Розвиток дитини-дошкільника: сучасні підходи та освітні технології: монографія / Г. В. Беленька, Н. М. Голота, А. М. Гончаренко та ін.; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 272 с.
9. Семеняко Ю. Вплив інформаційного простору на особистість дитини дошкільника. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи: матер. Четвертої міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 березня 2016 р.). Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2016. С. 82–93.
10. Як розвинути соціальні навички в дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/8980/> .

Про авторок

ЗОРЯ Юлія Миколаївна

Завідувчка навчально-тренінгового центру STEM-освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидатка педагогічних наук.

У 2014 році захистила дисертацію «Організаційно-педагогічні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у патріотичному вихованні старшокласників у позакласній діяльності» (13.00.07 — теорія і методика виховання).

Науково-педагогічний стаж — 18 років.

Коло наукових інтересів: методика викладання медіаграмотності, інфомедійної грамотності, розвиток критичного мислення, інновації в освіті.

Автор більше 50 робіт (статті, освітні програми, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації).

СТЕПАНОВА Наталія Михайлівна

доцентка кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидатка філософських наук.

У 2012 році захистила дисертацію з теми «Довіра як соціокультурний феномен сучасного суспільства» (09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії).

Науково-педагогічний стаж — 23 роки.

Коло наукових інтересів: методика викладання громадянської освіти та медіаграмотність, розвиток критичного мислення, філософія освіти.

Автор більше 90 робіт (статті, освітні програми, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації).

ПАВЛЕНКО Анжеліка Олександрівна

здобувачка освіти освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю «012 Дошкільна освіта» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Авторка малюнків у збірці.

Коло наукових інтересів: робота із дітьми середнього дошкільного віку, розвиток комунікативних умінь дошкільників, медіаосвіта вихователів.

Юлія Зоря
Наталія Степанова

SOFT SKILLS ДЛЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

(МЕДІААЛЬБОМ ДЛЯ НАЙМОЛОДШИХ)

Літературна редакція: Олександр Телемко

Ілюстрації: Анжеліка Павленко

Верстка: Андрій Чернявський

Обкладинка: Юлія Гуза

Академія української преси тел. (044) 223 73 11

e-mail: info@aup.com.ua

Сайт: <http://aup.com.ua/>

Портал «Медіаосвіта та медіаграмотність»: <http://www.medialiteracy.org.ua/>

Сторінка на Facebook: <https://www.facebook.com/aupfoundation>